

УДК 351

*Н. С. Піх,
аспірантка,*

ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ (ПУБЛІЧНОЇ) БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

N. S. Pikh

Graduate student at the InterRegional Academy of Personnel Management

ENSURING COMMUNITY (PUBLIC) SAFETY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

У статті розглянуті окремі питання розвитку громадської (публічної) безпеки в глобалізованому світі. Тема є особливо актуальною, зважаючи на виникнення цілого ряду нових явищ та атрибутів сучасності, які породжують загрози та вимагають належного організаційно-правового регулювання не тільки з боку держави, а й з боку органів місцевої влади різних країн. Процеси глобалізації багато в чому визначають характер і способи забезпечення громадської (публічної) безпеки. Здобутий Україною досвід засвідчує, що глобалізація зумовила необхідність розробки нових концепцій для пошуку організаційно-правових шляхів вирішення проблем, пов'язаних із громадською (публічною) безпекою.

The article considers the questions of development of community (public) safety in a globalized world. The area of research is urgent taking into consideration the occurrence of several new phenomena and modern attributes which cause threats and demand proper organizational and legal regulation both from a country and local authorities. The processes of globalization in many ways define the character and manners of providing community (public) safety. Globalization has caused the need for development of new concepts for searching organizational and legal means for solving problems related to public (community) safety.

Ключові слова: *глобалізація, громадська (публічна) безпека, безпека, громадський порядок.*

Key words: *globalization, community safety, safety, public order.*

Актуальність теми: Глобалізація – поняття-характеристика сучасної епохи, яке визначає початок нової ери взаємодії держав, культур, економічних систем, світових співтовариств та індивідів, спричиняючи фундаментальні перетворення в усіх сферах суспільного життя. Вона є об'єктивним процесом, що став можливим за умови інформаційної революції. Водночас дати єдине наукове визначення глобалізації досить складно, з огляду на багатоаспектність проблеми, на її масштабність, концентрацію уваги до цього питання не тільки наукових, а й бізнесових, політичних та інших інтересів. Глобалізація не випадково стала об'єктом вивчення зарубіжних і вітчизняних вчених, предметом гострих теоретичних дискусій. Існують різні підходи до визначення та аналізу процесу глобалізації.

Стан розробки проблеми: Представники різних наукових підходів по-різному визначають процес глобалізації та його вплив на життєдіяльність людини, навіть сформувалися наукові школи. Серед найбільш впливових шкіл варто виділити наступні: класичну школу (Робертсон Р., Валлерстайн І., Хелд Д., Хантінгтон С.), школу трансформістів (Гідденс Е., Бек У., Розенау Д., Білорус О.), школу гіперглобалістів (Омае К.), школу скептиків (Томпсон Дж. та інші). Заслужують на увагу праці українських вчених – Дзюндзюка В., Крапивного

I., Старостіної А., Трофименка М., Лукашевича В., Прушківської Е., Співака В. Вчені зосередили свою увагу на дослідженні сутності, передумов, факторів, періодизації, характеристики наукових шкіл процесу глобалізації, її впливу на окремі сфери суспільного життя, намагалися спрогнозувати наслідки для людства. Визначення невіршених раніше частин загальної проблеми.

Основний матеріал: Доведено, що глобалізація охоплює всі сфери суспільного життя: економіку, екологію, політику, культуру, у тому числі в громадську (публічну) безпеку. Якщо звернутись до зарубіжного досвіду, можна побачити які глобалізаційні процеси проходили у сфері громадської (публічної) безпеки у різних країнах світу.

Так, за думкою французьких юристів, термін «безпека» належить до «невизначених правових понять» і в принципі не повинен законодавчо визначатися, залишаючи, таким чином, простір для безпосередніх виконавців, які й покликані на практиці забезпечувати громадську безпеку. Відомий французький юрист Ж. Ведель визначив безпеку як «діяльність, що спрямована на попередження небезпеки, яка загрожує колективу (приватним особам), починаючи від попередження заколотів проти безпеки держави і закінчуючи запобіганням нещасних випадків» [1].

На практиці, більшість функцій у сфері забезпечення публічної безпеки і правопорядку у Французькій республіці виконує жандармерія. Адміністративна поліція займається попередженням правопорушень і виконує інші профілактичні заходи. Повноваження французької поліції визначено законом «Про посилення безпеки і захистку свободи особи» від 1981 року, який досить докладно регламентує її діяльність щодо боротьби зі злочинністю та охорони публічного порядку. Особливе місце у законі відведено судовій поліції, яка наділена повноваженнями констатувати порушення будь-яких встановлених законом норм життєдіяльності, збирати докази та передавати правопорушників судовій владі [2].

Разом з цим, у Великій Британії особливості практики забезпечення громадської безпеки нормуються Законом Сполученого Королівства «Про поліцію» від 1996 року, згідно якого найголовнішим є охорона громадського порядку і цим має опікуватися кожен поліцейський незалежно від звання і посади. Водночас, робота британської поліції з охорони публічного порядку та безпеки не відноситься до адміністративної діяльності, оскільки здійснюється всіма підрозділами та службами поліції. Специфічною рисою діяльності поліції Великої Британії із забезпечення громадської безпеки є те, що взаємодія між різними її силами (службами, відділами) не має чіткої регламентації і відбувається на договірній основі між старшими офіцерами [3].

В свою чергу Німецький правознавець Р. Сампер також вважає, що «громадська безпека» є невизначеним правовим поняттям і не можна зафіксувати законом те, що у певному випадку (конкретному часі і місці) слід розуміти під громадською безпекою та порядком і що повинна робити поліція з метою їхньої охорони. На його думку, конкретні дії повинні визначатися у кожному окремому випадку, часі, місці, з урахуванням усіх наявних обставин і можливостей [4].

Згідно рішення Баварського конституційного суду від 13 жовтня 1951 року термін «громадська безпека» було визначено, як «цілісність здоров'я, гідності, свободи та майна громадян, а також недоторканість правового порядку й основних державних установ» [5].

У Португальській Республіці з метою охорони громадської безпеки утворено поліцію публічної безпеки, яка функціонує відповідно до закону «Про організацію поліції публічної безпеки» від 2007 року. Її місія полягає у забезпеченні демократичної законності, внутрішньої безпеки та прав громадян відповідно до Конституції і законів. Поліція підзвітна перед членом Уряду, який відповідає за внутрішню адміністрацію, а її організація є єдиною для усієї території держави. Згідно закону, португальська поліція публічної безпеки має виконувати такі завдання:

- гарантувати умови безпеки, які дають можливість для реалізації прав і свобод, поваги до гарантій для громадян, а також можливість повноцінного функціонування демократичних інститутів відповідно до засад легальності та діяльності правової держави;

- гарантувати публічний спокій і порядок, безпеку і захист осіб та майна;

- забезпечувати загальне запобігання злочинності у взаємодії з іншими силами і службами безпеки;

- запобігати вчиненню інших дій, що суперечать закону та встановленим правилам [6].

Досить часто, під час трактування терміну «громадська безпека» акцент робиться саме на соціально-економічній сфері. Так, у Сполучених Штатах це поняття визначається, як «усвідомлене відчуття власного благополуччя як частини загального благополуччя, яке породжує в індивіда відносну впевненість у тому, що він (або вона) здатен задовольнити свої основні потреби та бажання як зараз, так і у майбутньому». При цьому, загроза громадській безпеці розглядається, якщо є небезпека втрати доходів, різних засобів (наприклад, для підтримки здоров'я), брак доходів (низька зарплата або неповна зайнятість), а також невпевненість у доходах (навіть для високооплачуваного робітника).

У Канаді «громадська безпека» виступає як підтримання умов, які необхідні задля постійного та довготривалого підвищення продуктивності праці та збільшення капіталу і, таким чином, високого та зростаючого стандарту життя країни, включаючи підтримку справедливої, безпечної та динамічної ділової атмосфери, яка сприяє інноваціям, внутрішнім та зовнішнім інвестиціям і постійному економічному зростанню країни [8].

Для країн Північної Америки загальноприйнятим є те, що громадська (публічна) безпека розглядається, насамперед, як функція уряду щодо забезпечення належного захисту громадян, мешканців певного регіону,

місцевих організацій та установ від загроз їхньому благополуччю та процвітання. Із цією метою, вживаються відповідні заходи інституційного, організаційного та спеціального характеру, які покликані об'єднати зусилля усіх зацікавлених сторін і оптимізувати матеріально-технічні витрати на забезпечення громадської безпеки. Організація громадської безпеки передбачає надання громадянам правоохоронних, пожежних та невідкладних медичних послуг, які відносяться до юрисдикції муніципалітетів, штатів, округів або федерального уряду. При цьому, головний наголос робиться на профілактиці та запобіганні подій, що можуть становити реальну небезпеку для широкої громадськості (травм, пошкоджень майна, злочинів, природних і техногенних катастроф тощо) [9].

За інституційною характеристикою, забезпечення громадської безпеки має такі рівні:

- національний (Митна та прикордонна служба США, United States Customs and Border Protection (CBP); Федеральне агентство з надзвичайних ситуацій, The Federal Emergency Management Agency (FEMA); Федеральне бюро розслідувань, The Federal Bureau of Investigation (FBI) тощо);

- регіональний (міська поліція; поліція округу; відділ шерифа; державна або провінційна поліція тощо);

- локальний (пожежна бригада; місцевій поліцейській орган або відділ; мерія; управління муніципальних громадських справ тощо).

Крім того, забезпечення громадської безпеки передбачає професійну діяльність у таких секторах, як:

- правоохоронні органи (національна або федеральна поліція, регіональна або місцева поліція);

- інтелектуальна діяльність та обмін інформацією (розвідка, слідчі дії, таємні операції);

- управління надзвичайними ситуаціями (швидка медична допомога, пожежна служба, поліція, пошук та рятувальні роботи);

- правосуддя (суди, юридичні адміністрації, пенітенціарна система);

- внутрідержавне забезпечення (прикордонні та портові структури, берегова охорона, надання адміністративних послуг).

Повертаючись до вітчизняних науковців, вбачається, що генеза поняття «громадська безпека» для них базується на етимології самого терміну «безпека», яка визначається семантикою української мови (безпека – відсутність небезпеки, збереження, надійність), діалектикою та співставленням небезпеки і безпеки, а також законодавчо закріпленим поняттям «громадська безпека». Так, Закон України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» визначає громадську безпеку, як стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки.

Тобто, у будь-якому разі, забезпечення громадської (публічної) безпеки – це обов'язок і функція держави. Це означає, що втілення у життя або виконання таких заходів має знайти свою регламентацію у нормативно-правових актах із чітким окресленням організаційно - правових механізмів та засобів досягнення мети забезпечення громадської (публічної) безпеки. Національне законодавство у галузі забезпечення громадської безпеки наразі засвідчує урахування досвіду країн розвинених демократій із забезпечення громадської (публічної) безпеки, наприклад, у побудові і діяльності національної поліції. Проте, питання захисту громадської (публічної) безпеки у кримінально-правовому або адміністративно-правовому аспектах не відображає запиту громадянського суспільства України із забезпечення безпечних умов життя в умовах сьогодення. Досвід України наочно показав, що створенні світовою спільнотою механізми захисту незалежності держав-учасниць мирних ініціатив, недоторканості їхніх кордонів, невтручання у внутрішні справи, заборони застосування зброї, не є перешкодою для держави, яка, переслідуючи власні інтереси у глобалізованому світі, здатна знищити безпечно середовище заради глобального домінування. Саме так вчинила у 2014 році Російська Федерація відносно України [7]. Спонукальною мотивацією Російської Федерації у здійсненні агресії була саме привабливість українських територій у глобальних аспектах: вигідне географічне розташування, вихід до моря, розвинена інфраструктура, тощо. Україна, не вчинивши жодних дій, які б з точки зору міжнародних відносин, могли набути вигляду провокативних, стала заручницею глобальних політичних, безпекових, економічних процесів, у яких Російська Федерація за рахунок України беззастережно провадить політику обстоювання власних інтересів.

Разом з цим, необхідно зазначити, що глобальне суспільство – це не особливий соціальний лад, а всепланетна система співпраці і співіснування різних соціумів і культур. Вона означає існування світової спільноти як глибоко диференційованого цілого. Водночас, глобальність суспільства означає, що не може існувати локального соціуму поза світовою спільнотою, тобто самодостатнє, замкнуте існування неможливо ні для наймогутніших націй, ні для маленьких держав.

Таким чином, глобальне суспільство не змогло залишитись осторонь та світова спільнота надає Україні необхідну допомогу у формах і засобах, визначених міжнародним правом. Проте, і три роки поспіль Україна знаходиться у небезпечному стані. Найбільшого лиха і втрат зазнали території, які межують з кордонами агресора. Громадська (публічна) безпека на цих територіях є болючою темою для людей і громад, які на них мешкають і змушені там жити. Досвід цих років є надзвичайно важливим у подальшому вирішенні питання побудування організаційно-правових механізмів захисту громадської (публічної) безпеки на територіальному рівні. З перших днів виникнення небезпек, українці самоорганізувалися для захисту своїх територій як від зовнішньої агресії, так і задля утримання порядку у громадах.

Перш за все, належить усунути прогалину щодо унормування поняття «безпека» і розбудові у державі системного організаційно-правового механізму забезпечення безпеки людини, громади, держави. Є потреба визначення громадської (публічної) безпеки як складової загальнонаціональної безпеки, визначення її місця, ролі і завдань. З урахуванням здобутого досвіду є необхідність у урахуванні форм і методів, із захисту громадської (публічної) безпеки, напрацьованих громадянським суспільством, а саме, на рівні територіальних громад має бути унормованою участь населення у розробці і втіленні у життя програм забезпечення громадської (публічної) безпеки регіону. Держава має визначити і делегувати власні функції із захисту громадської (публічної) безпеки на територіальному рівні. Органи місцевого самоврядування мають отримати обов'язок щодо підтримки без пекових ініціатив громадян із наданням для цього необхідної матеріально-технічної бази. Організації громадян, які мають завданням захист громадської (публічної) безпеки повинні мати спрощені можливості для спілкування із світовою спільнотою з цього питання.

Висновки: в умовах глобалізації, тобто, незворотніх інтеграційних процесів, які засвідчують взаємозалежність людей попри різні культурні, соціальні, політичні, економічні системи, висвітлюються спільні базові потреби, до яких, поза сумнівом, відносяться питання громадської (публічної) безпеки як базової ознаки безпеки людини, держави і людства в цілому. Особливої актуальності набувають питання безпеки для громадян, які знаходяться в умовах військових конфліктів. Сприйняття і запровадження кращих світових напрацьовань у галузі забезпечення громадської (публічної) безпеки на територіальному рівні є запорукою подальшої динамічної інтеграції України до європейського співтовариства і включення до мирних глобальних процесів.

Література.

1. Ведель Ж. Административное право Франции. - М., 1974. - С. 466.
2. Соболев С. Досвід організації та діяльності поліції провідних країн Європи / С.Ю. Соболев, С.С. Коломойцев // Форум права. – 2010. - № 2. – С. 461- 466.
3. The Police Act 1996 (equipment) regulations 2011 and the Police Act 1996 (services) regulations 2011: impact assessment. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/publications/the-police-act-1996-equipment-regulations-2011-and-the-police-act-1996-services-regulations-2011-impact-assessment>.
4. Samper R. Kommentar zum bayerischen Polizeiaufgabengesetz. Munchen, 1965. - S. 23.
5. International commission of jurists. The review. - N 36. June 1986. - P. 50.
6. Relatório Anual de Segurança Interna 2017. Administração Interna. Governo da República Portuguesa. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.portugal.gov.pt/pt/gc21/comunicacao/documento?i=relatorio-anual-de-seguranca-interna-2017>.
7. Шершнева И. Л. Общественная безопасность: ключевые понятия // Проблемы внутренней безопасности России в XXI в.: Материалы научно-практической конференции 15 - 16 февраля 2001 г. - М., 2001. - С. 102 - 103.
8. Maritime Domain Awareness in the Canadian Safety and Security Program. Scientific Brief. DRDC CSS /5 2013-042 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cradpdf.drdc-rddc.gc.ca/PDFS/unc131/p538238_A1b.pdf.
9. The Queensland Fire and Emergency Services (QFES). Website. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.qfes.qld.gov.au/Pages/default.aspx>.

References.

1. Vedel, J. (1974), *Administrativne pravo Francii* [Administrative Law in France], Moscow, Russia.
2. Sobol, Ye.Yu. and Kolomoitsev, S.S. (2010), “The experience of organization and activity of the police of the leading European countries”, *Law forum*, vol. 2, pp. 461 - 466.
3. GOV.UK (2011), “The Police Act 1996 (equipment) regulations 2011 and the Police Act 1996 (services) regulations 2011: impact assessment”, available at: <https://www.gov.uk/government/publications/the-police-act-1996-equipment-regulations-2011-and-the-police-act-1996-services-regulations-2011-impact-assessment> (Accessed 10 April 2018).
4. Samper, R. (1965), *Kommentar zum bayerischen Polizeiaufgabengesetz*, Munchen, FRG.
5. International commission of jurists (1986), “The review”, vol. 36..
6. Government of the Portuguese Republic (2018), “Annual Homeland Security Report 2017”, available at: <https://www.portugal.gov.pt/pt/gc21/comunicacao/documento?i=relatorio-anual-de-seguranca-interna-2017> (Accessed 10 April 2018).
7. Shershniev, I.L. (2001), “Public safety: main concept”, *Problemy vnutrennej bezopasnosti Rossii v XXI v.: Materialy nauchno-prakticheskoy konferencii* [Problems of internal safety of Russia in XXI s.: Materials of scientific-practical conference], Moscow, Russia, 15 - 16 February, pp. 102 - 103.
8. DRDC CSS (2013), “Maritime Domain Awareness in the Canadian Safety and Security Program. Scientific Brief”, available at: http://cradpdf.drdc-rddc.gc.ca/PDFS/unc131/p538238_A1b.pdf (Accessed 10 April 2018).
9. The Queensland Fire and Emergency Services (QFES) (2018), available at: <https://www.qfes.qld.gov.au/Pages/default.aspx> (Accessed 10 April 2018).

Стаття надійшла до редакції 20.04.2018р.